

Pretul

pentru Sibiu pe 1 an întreg
7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dus
la casa cu 1 fl. mai mult pe
an; — trimis cu poșta în
întrul monarhiei pe 1 an
întreg 8 fl., pe 6 luni 4 fl. —
În străinătate pe 1 an 10 fl. sîn
22 franci, pe 6 luni 5 fl. sîn 11
franci. — Numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politic, national-economic și literar.

Anul V.

Ori-ce inserate,

se platesc pe serie sîn linia, cu
litere merute garmonu, la primă
publicare câte 7 cr., la a două si
a treia câte 6 cr. v. a. și preste
aceia 30 cr. de timbru la tesan-
rulu public.

Prenumeratiunile se potu face
în modulu celu mai usioru prin
asemnatiunile poștei statului, a-
dressate de a dreptulu la Redacti-
nea Diariului

„Observatoriul” în Sibiu.

Nr. 2.

— Sibiu, Mercuri 6/18 Ianuarie.

— 1882.

„Observatoriul”

diariu politic, national-economic și literar

întra cu **1/13 Ianuarie 1882** în anul alu
cincilea alu vietiei și activitatiei sale.

Redactorulu proprietariu alu acestui organu
de publicitate, multiamesc onorabilelui publicu
romanu și mai de aprôpe domniloru abonati, cari
din cum l'au primitu dela începutu, cunoscându-i
multu mai de înainte program'a în tôte partile ei
și tôte tendenti'a, au și remasu constanti întru
sprijinirea și incuragiarea lui, spre a continua pe
calea apucata, cunoscuta prea bine din nenumerate
comunicatiuni și manifestatiuni anteriori.

Micu este spatiulu de care dispunemu, că-ci
elu stă în proportiune cu midiolôcele materiali;
legionu inse este numerulu cestiunilor vitali, atātu
pure politice, cătu și national-economice, inca și
literarie; tocma inse din aceste cause redactiunea
s'au adoperatu a face tôte posibil'a economie
cu spatiulu, spre a reserva partea lui cea mai
mare pentru discussiunea cestiunilor și comunicarea
evenimentelor de interesu superioru, și cea mai
mica pentru scrii efemere, pasajere, de interesu
momentanu. Aplicarea acestui metodu în redac-
tiune este mai grea, după noi inse corespunde
multu mai bine actualelor lipse și cerintie.
Publiculu nostru nu se afla în fericit'a stare a
lectorilor din alte tieri mai fericite, că se'i remana
timpu mai multu de distractiune; destinulu roma-
nului este: labóre continua și grea pentru exis-
tentia, meditatie asupra viitoriului.

Acestea premisse, deschidemu pe anul 1882
prenumeratiune noua, totu cu pretiurile cunoscute,
puse în fruntea diariului, adica

pe 12 luni v. a. fl. 8
pe 6 „ v. a. fl. 4

atātu în întrulu monarhiei, cătu și în tieri
straine; observamu inse, că în afara din monarhia
și anume în Romani'a se pôte abona „Obser-
vatoriul” în locu de 10 fl., cu pretiu scadiutu de

8 fl. pe unu anu întreg și cu 4 fl. pe 6 luni
numai la poștele locali, din patri'a propria,
de unde se înaintédia imediatu la oficiulu poștei
reg. din Sibiu.

Spre a ne poté regula cu numerulu exem-
plarielor de tiparitu, rogamu pe domni abonati,
că se binevoiesca a'si innoi prenumeratiunile cătu
mai curendu. Modulu celu mai usioru și mai siguru
de prenumeratiune este cu asia numite mandate
(asemnatiuni) de poșta, în dosulu carora fiindu
spatiu de ajunsu, adresele se potu scrie exactu
și curatu.

Redactiunea.

Proiectu de lege pentru reorganizarea gimnasielor. (Critic'a lui.)

Acelu nefericitu proiectu de lege în restimpu
de vreo 10 ani au alarmatu dela Octobre încôce
a patr'a ôra pe publicu. Ne veti întreba: pe care
publicu, că-ci „precum se pare, pe celu românesc
din Ungari'a și Transilvani'a nu'l dore capulu de
asia ceva.” Si ôre de ce nu? „Ce mai incapa
aci întrebare? Din simpl'a cauza, că diariile
nu'si facura datorii'a, ci stetera cu manile — la
spate sau încrucite.”

Asia va fi și nu prea. Acelu proiectu de
lege se afla tradusu de multu în românesc, apoi
publicatu, anume și în una din foile nôstre sco-
lastice, după care celelalte diariile au reflectatu pe
publicu de repetite-ori la elu.

„Si apoi atâtea totu și mai multu nimicu?”
Apoi éca asia, atâtea totu, și inca cu adaosu de
câteva cuvinte sunătorie în desiertu.

În Ungari'a și Transilvani'a se afla 5 (cinci)
gimnasie românesce cu caracteru confessionale și
anume 3 (trei) greco-catholice cu câte optu clase
(licee), 2 (doue) greco-orientali, 1 cu 8 clase,
1 cu 4 clase. La tôte acelea cinci gimnasie vei
numera preste 60 (siesedeci) de profesori, între
cari mai multi doctori în filosofie sau în alte sciintie,
alti atāti cu diplome de profesori aplicati definitivu
și cu dreptu de pensiune. Acei profesori au
dreptulu și datorintii'a de a tine conferentie și

generositatea, energi'a, activitatea productiva, gustulu
și eleganti'a voru află apretiuitori între ômeni, până
atunci Franci'a și cu deosebire Parisulu va fi centrulu
lumei civilizate.

Înainte cu vreo două luni, cetisem în Romanulu:
„Unu parisianu despre Viena” de cunoscutul roman-
cieru, dn. Ulbach, unde se dice, că în 10 ani Viena
are se devina celu mai frumosu orasiu în Europ'a.

Intru adeveru, dacă stradele din Viena s'aru pre-
face în timpu de 10 ani. ceea ce este astadi stradă
„Ringstrasse”, éra Parisulu în acelasiu timpu n'ar pro-
gressă, atunci s'ar împlini acestu complimentu profeticu.

Sunt inse și alti factori, cari contribue puternicu
pentru a deveni o capitala impunătorie.

Bulevardele și „Avenue”-le (strade largi și lungi
fără plantatiuni de arbori), se afla în Paris în mare
numeru, asia că prin trensele totu aspectulu orasiului
devine grandiosu. Situatinea, luxulu stabilimentelor
de comerciu și petrecere, edificiele monumentale și isto-
rice, etc.

Cu privire la tôte aceste, Parisulu stă singuru
fără rivali.

Calatoriulu cugetatoriu se va convinge numai de
cătu, că aceste tieri par' că natur'a i-a destinatu unu
rolu sublimu. Totu ce pôte contribuî la avuti'a și apa-
rarea unei tieri, se afla în abundantia. Pe de alta
parte clim'a sa dulce, care nu variédia decât puçinu,
face că locuitorii n'au acea deosebire brusca a tempe-
ramentelor, care ar împedecă unitatea puternica în
totu ce contribue la prosperare și marire.

„Il semble qu'une Providence tutélaire ait destiné
la Gaule à devenir le lieu le plus florissant du monde”,
dice cronicariulu déjà despre vechi'a Gallia.

Dacă această sententia se aplica la Franci'a, apoi
façia de Paris ea isi are îndreptatirea deplina.

Parisulu e totu pentru francesu: avuti'a, bucuri'a,
trecutul, fal'a și speranti'a densului.

Dacă austriaculu isi iubesc multu „Vener” —
Stadt-ulu seu, apoi francesulu e încantatu și entusiasm

că cetățeni de stat au dreptulu a și discuta
ceștiuni din sfer'a instruciunii publice. De asupra
loru stau în calitate de inspectori supremi și mo-
deratori ai lor, auctoritatile eclesiastice, respective
ordinariatele, consistôriile, sinode și la gr-orientali
congressulu. Nu scim cum cugeta în această
materia ceilalti colegi publicisti romani, noi inse
din partea nôstra amu creditu și mai credemu,
că ni s'ar imputa cu dreptulu de o mare arogantia,
dacă amu fi luat asupra-ne se dascalimu pe atāti
domni profesori și doctori în sciintie înalte, în
ceștiuni în care ddloru sunt cei mai competenti
ale discuta și respective a supune fatalulu proiectu
de lege la critica meritata, și această cu atātu mai
virtosu, că unu professoru are celu multu 22 ôre
obligate pe septemana, cându unu redactoru de o
foia politica are de lucru obligatu celu puçinu
8 ore pe di.

Sunt două luni, de cându asteptamu cu mare
dorintia, că se ne bucure cineva cu scrii despre
conferentie profesoresce și cu vreunu operatu esitu
din acelea, sau celu mai puçinu cu vreunu articlu
relativu la cestiune, sau cu o traducere noua și
buna a proiectulu de lege modificatu în cătiva
§§-i. Amu asteptatu și vomu astepta.

Avem din mil'a lui D-dieu și a ômenilor
buni, câteva mii de alti individi trecuti prin câte
o facultate sau două, bacalaureati, și anume la vreo
150 de advocati romani, totu unulu că unulu trecuti
prin rigoroze, prin examene de stat, prin censure
prescrise de lege, totuodată practici. Nu ne in-
doimu că toti acei ddni advocati au cititu în limb'a
legislatiunei unguresce desu memoratulu proiectu
de lege, l'au scarmanatu și criticatu din punctu-de
vedere juridicu, în cătu ministrului Trefort se'i ésa
fumu pe nasu, cându va citi operatele ddloru. Din
partea nôstra amu publica cu cea mai mare placere
operate de acestea, îndată ce ni s'ar face onôrea
de a ni se comunica.

Până ne voru veni operate dela ddni pro-
fessori și dela ddni advocati, noi deteramu aici în
Sibiu preste

„Petitiunea consistoriului bisericeii
evangelice de confessiunea augustana
în Transilvani'a, relativa la proiectulu

de capital'a sa. Nici nu exista francesu, care se nu o
fi cercetatu celu puçinu odată în vietii'a sa, cedendu
unei dorintie neresistibile. Edificiele Parisului pastrédia
uniformitate mai rigoroasă decât cele din Viena, cu
puçine exceptiuni ele sunt cladite într'unu stilu, a carei
caracteristica e: puçine cirade, ferestri tare înalte și o
multime de balcône de fer, chiaru și pe etagele cele
mai de susu.

Cadrulu acestei scrieri nu'mi ierta a intră în
detale; dăra o singura privire fugitiva preste zidirile
monumentale și stradele de unu renume universalu, va
ajunge de a confirmă thes'a de mai susu.

— Pe timpulu domniei lui Ludovicu XIV în an.
1670 murii de fortificatiune, cari au încunjuratu Parisulu
de atunci, asia numitele „boulevards” după cuventulu
germanu „Bollwerk” au fostu derimati, și grôpele apha-
nate. Prin această se desvoltase o strada gigantica, care
mai alesu în partea ei nordica, pe malulu dreptu alu
Seinei, prin grandiositatea sa ocupa locul celu mai
stralucitu în tôte capital'a francesă. Această strada are
10 despartimente, cari tôte la olata se numescu „les
grands boulevards”. Fiecare edificiu aci e o bolta și
e încarcatu cu diferite insigne din josu până la cope-
șisiu, în cătu din paretu nu se mai vede nimicu. Firesce,
totu ce art'a și inventiunea omenesca pôte produce mai
gustuosu, se afla aci reprezentatu si espusu atātu în
stelage*), cătu chiaru si afara pe strada.

E consultu că celu ce voiesce se faca o preambulare
în aceste strade, se nu'si ia prea multe parale cu
densulu. Infăcișirea seducătoare a obiectelor espuse,
te pôte duce usioru în tentatiune de a'ti usioră pung'a;
afara de aceea casulu nu e tocma raru, cându te simti
apucatu de braçia de cătra neguțiatorii cari facu elogiulu
marfeloru, în gur'a mare, necesitandu-te a camperă,
fără voia. Între ôrele 3-6 circulațiunea isi ajunge
gradulu seu supremu.

De multe-ori nu esti în stare se faci unu pasu

*) Galantariu le dieu în Romani'a, la ceea ce ger-
manii dicu Auslage.

Not'a Red.

Foisiór'a „Observatoriului”.

Paris, 8 Decembre 1881.

Echo din străinătate.

De câte-ori se afla omulu în situatiune de a
compară icôn'a fantasiei sale, cu icôn'a adeverata a unui
obiect de predilectiune, a unui idealu alu visurilor
sale, totdeauna se simte emotionatu.

Nime nu se desparte bucuros de unu idealu
placutu; totu insulu se teme de amagire.

Istori'a Franciei mi-a fostu din fraged'a tineretia
una din cele mai placute lecturi. Cetisem déjà atâtea
lucruri frumôse și maretie despre această țiera; sciam
că Romanii o privescu de a două patria a lor; dăra
cetisem în timpulu din urma de repetite-ori, din pên'a
unoru scriitori straini, că în privinti'a morala, intelectuală
și materială în Franci'a și în specialu în Paris, nu mai
exista acel progressu de odinioară, care'lu pusese în
fruntea lumei civilizate.

Superba Franci'a!

Dacă toti s'aru portă față de tine cu asemenea
simtiementă că noi Romanii, atunci n'ai avea decât
amici. Din nefericire inse Franci'a are și inimi, ba
pôte mai multi decât presupune lumea.

Lucru naturalu, chiaru în vietii'a comuna, omulu
favorisatu de sôrte este invidiatu de celu nefavorisatu,
omulu viguros este adese hulitu de celu oficosu, și
asia mai departe.

Marturisescu că cu ânim'a palpitanda am pasitu
pe clasiculu pamentu alu Franciei, temendu-me că nu
cumva se'mi dispara ilusiunile, că negur'a de radiele
sôrelui. Spre bucuri'a mea realitatea m'a convinsu, că
cultulu care l'am pastratu acestui poporu, e pe deplinu
justificatu. Se fimu dăra bine incredintiati că: pe cătu
timpu simtiementele nobile, entusiasmulu față de totu
ce e bunu, sublimu și frumosu, afabilitatea, nobletii'a,

de lege pentru scólele gimnasiali si reali. Adressata c tra inalt'a camera a deputatiloru dietei unguresci in Budapest'a."

Acea petitiune ce p rta dat'a din 23 Novembre 1881, adoptata de c tra consistoriulu provinciale*) alu numitei confessiuni in siedinti'a sa din acea di, subscrisa in numele acelei corporatiuni bisericesci de c tra dr. Georgie Daniel Deutsch superintendente (episcopu) si Carolu Fritsch secretariu alu acelei beserici, s'a si inaintatu la timpulu seu c tra dieta, si fiindu-c  acelu organu supremu bisericescu alu sasiloru evangelici din Transilvani'a, cu acea petitiune a taiatu cum se cade in carne viia, de aceea press'a din capital'a Ungariei si cea din Clusiu, din ce fusese mai de inainte iritata asupra sasimei transilvane, acum, cu ac sta ocasiune s'au inversiunatu si mai tare, din cauza c  in petitiunea sas sca proiectulu acesta de lege este consideratu c  si cum ar veni dela unu domnitoriu strainu, care ar fi subjugatu tiér'a cu sabi'a.

Poporulu sasescu din Transilvani'a isi are si elu virtutile si vitiele sale, parte buna si parte rea, c  si alte pop ra, in tóta lumea; elu inse are c teva calitati bune, demne de pismuitu, pe care daca le-aru avea si romanii, poporu că ei nu scimu care ar mai fi altulu. Sasii dela natura nu sunt asia destepti c  romanii; dicemu dela natura, nu dela sciintia si arta; sasii inse intrecu pe romani, pe magiari, pe slavi prin diligentia loru si prin perseveranti'a de feru la ce si-au propusu a scóte la cale. Ei au patientia, sciu se astepte, se si taca, apoi cu rara prudentia, circumspectiune si tactu se nemer sca momentulu actiunei. S'au pacalitu si ei in politica si anume pacalitur'a din a. 1865/6 i'au arsu p na la ficati; cu t te acestea ei n'au desperatu, ci deocamdata au ingrijitu, că de o parte se proteste necurmatu, de si f ra vreunu resultatu momentanu, asupra tuturoru calcariloru de legi,  ra de alt'a se si curatie mereu corpulu loru nationale de bestii renegate; l'au si curatitu mai de totu. Spre a tin  pe poporulu loru in curentulu evenimentelor, spre a i nutri speranti'a si tari'a sufletésca in viitoriu, sasii nu se indestulara cu miile de foi periodice, c te aparu in limb'a lor germana in Ungari'a, Austri'a si in t ta Germani'a, ci de vreo optu ani incóce isi fundara pe langa c te mai au in Sibiu si Brasiovu, unu altu diariu cotidianu, a carui vocatiune principale si speciale este apararea din pasu in pasu a drepturiloru si a limbei lor nationale in marele principatu alu Transilvaniei.***) Amu disu c  isi fundara ei insii, adeca natiunea insasi, prin toti fruntasii sei, asigurandu i existenti'a cu unu fondu f rte

*) Ceea ce numimu noi sinodu diecesanu, sasii evangelici numescu consistoriu provinciale. Asia dara sinodulu lor a saritu in ajutoriulu si spre salvarea scóleloru gimnasiale.

**) „Siebenbürgisch-deutsches Tageblatt“, din care p na astadi au apparutu 2458 Nri.

inainte, dec tu cu mare greutate; unu numeru infinitu de  meni iti incuie calca in t te directiunile. Strigatulu tieranceloru, cari strabatu orasiulu, vendindu p me, legume, etc. si durduitulu necurmatu alu caraloru iti caus dia unu feliu de ameti la, in c tu te simti fericitu daca ai ajunsu in pace pe vreo piatie sau strada mai pu inu agitata. Aceste boulevarde au jocat  mare rolu in t te luptele interne ale francesiloru.  ra in urma cu ocasiunea resc lei comunistoru, mai multe baricade au incuiatu comunicatiunea cu stradele laterale si au fostu loculu luptelor celoru mai sanger se. Cele mai renumite baricade au fostu cea dela „Porte St. Martin“ si dela „Porte St. Denis“, cari fiindu situate mai susu, domin dia partile celelalte ale boulevardelor.

Urmarindu calea dr pta in directiune de apusu, boulevardele ne conducă la o piatie spati sa numita „Place de l'Opera“, unde se inaltia Oper'a cea noua. Ea p rta in frunte inscriptiunea: „Academie Nationale de Musique“ si e edificata de architectulu Garnier (in 1861—1874). Cu privire la esteriorulu Operei s'a observatu dej  in generalu, că acela n'a corespunsu asteptariloru lumei, si faciat'a ei mai alesu nu e ridicata destulu; altfelu, ce privesce interiorulu ei, ambitiunea francesiloru c  se pos da celu mai superbu edificiu, consacratu Musicei, n'a aflatu prea mare nici-unu sacrificiu. Intr'adeveru trebue se ne cuprinda mirare cugetandu, că numai terenulu, pe care se inaltia ac sta cladire, a costatu 10.500.000 fr., nesocotindu c , afara de aceea, pentru formarea pietiei a trebuitu se derime apr pe la cinci mii de case. In fine ei si-au ajunsu scopulu, Oper'a parisiانا astadi e cea de  ntaia pe lume.

Intrandu intr'unu coridoru magnificu,  mulu se afla in fa ia cu scar'a principala, care conduce in etagiulu primu. Treptele cari sunt de marmura alba, au o latime, in c tu 50 de persóne incapu comod un'a l nga alt'a. In t te etagiile scariloru se afla c te o loja, de unde multimea publicului, candu intra sau  se din teatru, ofere unu spectacolu grandiosu observatoriului. Plafondula asupra scariloru reprezinta diei din Olimpu, triumfulu armoniei, zidirea Operei si pe Apolonu cu

respectabile si angajandu de colaboratori, c tu plati ti c tu voluntari, pe c tiva barbati, cari aru face on re la oricare altu poporu. Asia intielegu sasii solidaritatea. Mai departe, sasii se ferescu „a si spala in curtea vecinului albiturele lor mangite“, ci le spala acasa la ei; ei nu al rga pe la diarie jidovesci că „P. Lloyd et Compagnia“, c  se se denuntie unii pe altii si se c ra ajutoriu dela despotismulu celu mai nerusinat, c  se vina acela, se le puna lucrurile in ordine, nici nu se c rta tiganesce la locuri publice spre a fi de risulu vrasmasiului,  ra in casu de a da preste vreunu renegatu, dupa incercari desierte de a l  converti, ii arata usi'a odata pentru totdeauna.

Unu modelu de solidaritate nationale sasescu se p te ved  si in susu citat'a petitiune, ale carui parti essentiali le vomu reproduce si noi in urmatoarii Nri.

De altumentrea audimu c  Sasii au inaintatu o suplica nationale si la Mai. Sa imperatulu si regele, totu in cestiunea susu numita.

Circulariulu ministrului regescu de interne din 27 Decembre Nr. 92256/1881 relativu la esirea in masse (in gl te) a romaniloru in Romani'a.

Circulariulu citatu acilea, publicatu intregu in diarele unguresci, este trimisu c tra t te prefecturele comitatelor din Ungari'a si Transilvani'a locuite de r mani, anume: Aradu, Biharu, Marmati'a, Satmaru, Sabolciu, Torontalu, Temesiu, Carasiu-Severinu (Banatu),  ra in Transilvani'a: Albei, Hunedórei, Clusului, Salagiului, Solnocu-Dob ca, Bistritia-Naseudu, Murasiu-Turda, Turda-Ariesiu, T rnavei-mici, T rnavei-mari, Sibiuului, Fagarasiului, Brasiovului, adeca la t te comitatele ardelene, afara numai de cele trei secuiesci.

In ac sta ordonantia ministeriale se dice, c  in acea luna Decembre 140 de familii romane din comitatulu Torontalu si Temesiu au trecut pe la Orsiov'a in Romani'a, sub pretestu de a si caută lucru, dara adeveratulu lor scopu a fostu altulu, pentru-că ajung ndu la Bucuresci au cerutu dela ministeriulu de interne prin o deputatiune, c  se li se permita a se asiedia cu locuinti'a in Dobrogea. Gubernulu regescu alu Romaniei nu le-a permis a se colonis  in Dobrogea, si asia emigrantii au caufatu să se int rca  rasi in patri'a lor. In 15 Decembre acelea familii au ajunsu  ra la statiunea calei ferate dela Orsiov'a, in cea mai mare calamitate. Acolo in urmarea mesurilor luate de c tra gubernulu ungurescu prin intervenirea auctoritatiloru respective, li s'au datu merinde si au fostu inaintati pe la locurile de unde se departasera. Acei locuitori au fostu sedusi (amagiti, insielati) de c tra unu  recare Popoviciu, c  se si paras sca patri'a, unde apoi au fostu siliti se se int rca in cea mai mare lipsa si saracia (oly nyomorra s meg viselve).

In urmarea acelei migratiuni in gl te, ministrulu reg. de externe alu Romaniei a indreptatu

carulu seu de s re. Corid rele prin care ajungi in interiorulu teatrlui sunt rezervate pentru busturile compozistoru renumiti. Inaintea fiacarei loje se afla o anticamera mai pu inu lumin sa.

Avuti'a decoratiuniloru din laintru, la care aurulu e intrebuintiatu in prisosintia,  ra magic'a iluminatiune te face se uiti pe unu momentu, că te afli intre  meni moritori.

Lojele de o rara splendóre se ridica in 4 etaje si sunt impartite in 7 despartimente prin 8 colonne, care din josu privitu are form'a unei gigantice coróne de perle. Cortin'a e f ra tablou, e de o col re rosi a cadrata cu aur. Dara lustrulu principale alu Operei este reprezentatu prin asia numitul „le grand Foyer“, loculu de adunare alu publicului si alu actorilor. Ac sta sala de o lungime de 54 si latime de 13 metrii se ilumina prin 10 candelabre mari, aurite. T ta decoratiunea e de aur massivu, alu carei efect u e potentiatu prin 7 oglindi colosale, in cari se reflect dia intregu spatiulu foyerului. In dóue unghiuri corespunditorie se afla dóue camine cu caryatide din marmura colorata,  ra de asupr'a usiloru si ogindiloru sunt mai multe grupe de medalii, reprezentandu nisce baiati, cari portandu diferite instrumente musicale, indica music'a diferiteloru pop ra. T te aceste le complet dia 10 tablouri escelente: efectulu musicei si alu jocului, intre cari spatiulu remasu gol u ocupatu prin figurele ale 8 muse. In fine e de insemnatu, c  Oper'a parisiانا de si nu contine dec tu 2156 de locuri si in ac sta privintia e indereptulu celei din Vien'a, cu t te estea cuprindiendu unu locu de 11.237 m., ea are estensiunea cea mai mare intre t te teatrele de pe lume.

Intr'o departare de c teva minute de aici, l nga malulu Seinei se intinde „la Place de la Concorde“, cea mai mare, mai frumo sa si renumita piatie a capitalei. Standu in midiuloculu ei, spre ostu se vede gradin'a Tuilieriiloru, la apusu campurile eliseice, la sudu Sein'a si palatulu corpului legislativu,  ra la nordu dóue magnifice edificii ale ministeriului de marina, cari sunt despartite prin „Rue royale“.

(Finea v rn j ).

o nota c tra legatiunea austro-unguresc  din Bucuresci, in care declară, că gubernulu regescu alu Romaniei nu se afla in positiune de a p te permite strainiloru colonizarea in Dobrogea si a le dă pamentu; deci ministrulu cere a se lu  mesuri, c  locuitorii din Ungari'a se afle si se se informadie despre ac sta impregiurare.

Asia dara sciindu se, că gubernulu Romaniei nu permite nicidecum (egy tal ban) a se colonis  straini in Dobrogea si nicari in Romani'a, si asia emigrantii se espunu la cele mai mari calamitati, preste ac sta nici ómenii nu esu din indemnulu propriu, ci insielati de agenti isi parasescu patri'a lor si trecu in locuri straine, lor necunoscute: asia ddnii prefecti ai comitatelor sunt provocati, c  cerculariulu acesta se l  publice in totu coprinsulu seu la toti locuitorii fiacarui comitatu, in t ta regul'a, prin subprefecti (szolgab r k) in t te comunele; totuodata se dea ordinu primariiloru a ingrijii cu totu adinsulu, c  se afle toti locuitorii de trist'a s rte la care ajungu cei ce trecu in Romani'a, se i apere de agenti reu voitori si insielatori, c  se nu ajunga prin acea la sapa de lemn (anyag  t nkrejt sra). Asupra agentiloru se privighiedie cu t ta agerimea si se proc da asupr'a lor conformu legei, cu t ta severitatea (leg szigorubban). In fine ministrulu de interne comitte prefectiloru, c  se l  informadie prin raportu in regula despre executarea intocma a acestoru dispositiuni. (Estrasu dupa „M. Polgár“ et „Kelet“ Nr. 12 din 15 Januariu a. c.).

Mai incape la ac sta ordonantia vreunu comentariu? Nu; ea este din natur'a sa si in totu coprinsulu seu unu comentariu f rte elocente. De altumentrea noi credemu c  in ac sta cestiune scabr sa ne facuramu datori'a de publicisti chiaru si in lun'a trecuta in Nrii 101 si 103. Restulu de disu cade in competenti'a, p te si datori'a diarielor din capital'a Romaniei.

Proiectu de lege contra usurariei.

Alu doilea proiectu acesta de 4 ani incóce inaintatu la dieta de c tra ministrulu justitiei. Celu de  ntaia fusese o semi-mesura, din care locuitorii se cunoscuro cu unu singuru folosu f rte modestu, c  interesele, (dob nda, camata, usura) legale s'au fixatu 8%, pe care usurariulu le p te pretinde in casu de procesu. Usurari'a in sine nu a perdutu nimicu din caracterulu seu ruinatoriu de familie, de comune si chiaru de unele districte. „Banulu este marfa că ori-care alta marfa, care se vinde si se cumpera cu ori-ce pretiu poti se o vindi ori se o cumperi.“ De candu ac sta doctrina a prinsu radecina si in tierile acestea si apoi s'a si tradusu si aplicatu in viéti'a practica in modulu celu mai afurisitu, de usuraria, c  delictu care se cada sub ped psa, dupa o logica justa, nu mai potea fi vorba. Daca eu am dreptu se ceru pe marf'a mea, pe averea mea, pe vite, pe produse, pe manufacte, pe pamentu, chiaru pe munc'a mea spirituale ori-ce pretiu asiu voi, si tu ai dreptu se mi oferi ori-ce pretiu iti place, cu ce dreptu me p te cineva opri, c  se nu ceru pe marf'a mea numita banu, moneta. biletu de banca, ori-c tu imi place mie?

Pe c tu timpu se ruinau cu ajutoriulu acelei sofisme hotiesci numai locuitorii sateni si o parte din orasieni, t te reclamatuniile, vaiete si tipete desperate ale sutelor de mii intimpinau urechi surde la legislatori; victimele usurariei erau considerate mai multu c  obiecte ale distractiunei prin diarie. Numai dupa-ce s'au ruinatu si nimicitu o parte considerabile din poporatiunea magiara,  ra anume dupa-ce mai multe sute de familii aristocratice au caditu victime usurariei; dupa-ce au fostu spoliaste si scóse cu totul din mosiile si dominiile remase lor dintru o generatiune in alt'a; dupa-ce multime de aristocrati mici (Gentry) au ajunsu argati si epistati (provisori) la noii proprietari taiati impregiuru, legistii unguri holbara ochii spre Austri'a, Germani'a si mai in urma spre Americ'a, c  se v dia cum sunt tractati in acelea staturi usurarii. Proiectulu celu nou e o copia modificata dupa legea americana, stilisatu inse in o parte a lui asia, c  se l  intieleg  numai juristii si usurarii. Se duce minune ce stilu confusu potu se aiba redactorii legiloru unguresci. Esenti'a lui este: 1. Celu care se va folosi de strimt rea, de usiorimea mintiei, de lips'a esperientiei altuia, că se l  desp ie prin usura intr'unu modu sau altulu, va fi pedepsitu in bani cu 100 p na la 200 fl. si cu temnitia p na la 6 luni. 2. Usurariulu de profesiune, care incarca de debitori in cambie (politie) sub titluri minciun se, va siedea p na la 2 ani in temnitia si va plată gl ba p na la 4000 fl., p te

fi si exilatu din tiéra cá celu mai mare criminalu. 3. Cei cari scomptédia politie si alte datorii rezultate din usuraria si cei ce storcu parola de onóre dela debitori, inca au se fia pedepsiti cu prinsóre sau in bani dela 100 pàna la 300 fl. 4. Interese dela interese nu e permis a luá, si daca creditorulu nu scóte interesele pàna ce crescu la sum'a càtu face capitalulu, mai departe perde interesele. 5. si celu mai memorabile punctu suna despre creditulu ce dau càrciumarii la ómenii beutori si la betívi; éca cum: Ai beutu in càrciuma si ai ramas datoriu, pentru-cà te-a creditatu càrciumariulu; tu inse mai ceri a dóu'a si a trei'a óra totu pe creditu, éra càrciumariulu iti dà, cu scopu cá se te innece in datorii; in acestu casu judecat'a are se te execute numai pentru prim'a datoria, éra pe celelalte le perde càrciumariulu, si ori-cum te-ai legá tu càtra elu, tocmél'a vóstra este nulla, éra de va cutediá se'ti céra cambiu (politia), are se platésca 200 fl. glóba.

Acestu proiectu au alarmatu pe toti usurarii si mai alesu jidovii lucra din respoteri, cá se fia respinsu de càtra dieta.

Dela diet'a Ungariei.

Dupa serbatorile gregoriane adunandu-se cam'er'a deputatiloru, i s'a datu in desbatere budgetulu pe anulu 1882. Din tóte desbaterile puçinu ai se inveti mai multu decâtu se scie din anii trecuti. Dispute pro si contra. Deputatulu Hegedüs cá referente aparà politic'a finantiară a ministeriului pe càtu ii ajunsera sofisme, recunoscù inse si elu, cá chiaru in comparatiune cu anulu trecut, veniturile statului dupa atâtea impositae au mai crescutu éra cu 11½ milióne, dara si spesele ordinare s'au mai incordatu cu 12 milióne, la care se adaoga alte 14 milióne cá spese de investitiune. Citandu mai multe cifre, in fine si Hegedüs esì cu adeverulu, cá dieu Ungari'a trebue se mai faca si estimpu unu imprumutu de 49 milióne, apoi in fine totusi avù curagiulu se dica in faci'a dietei, cá acestu budgetu ar fi destinatu se asigure mersulu regulatu alu finantiiloru. Pare cá ar vorbi cu orbi si surdi de totu.

Dupa referente luà cuventulu Paul Somsich, veteranulu patriotu si luptatoru alaturea cu Franc. Deák, pàna candu dupa mórtea acestuia vediendu cá lucrurile mergu din reu in mai reu, s'a fostu retrasu cu totulu dela afacerile publice; asta-data inse rogatu de opozitiunea moderata („P. Naplo“, ruine ale vechiei partide deakiste) s'a pusu in fruntea ei. Betranului Somsich ii fu destulu de usioru a infrange tóte argumentele lui Hegedüs, parte mare totu cu cifre, pàna candu esì la conclusiunea, cá prin necurmat'a cufundare a statului in datorii, a venit in periculu autonomi'a si independenti'a tronului si a natiunei magiare. Oratorulu a mersu inapoi numai pàna la 1874 in care anu datoriile Ungariei ajunsesera la 548 milióne, éra interesele faceau 62 milióne 200 de mii; de atunci pàna la 1880 inclusive datoriile crescura la suma de 997 milióne, prin urmare astadi trecu de parte preste unu miliardu, éra interesele au crescutu la 107½ milióne cu amortisari cu totu. Somsich inchiaie in numele partidei sale, cá proiectulu de budgetu alu ministeriului nu'l accepta de basa a discussiunei, ceea ce in limb'a parlamentului insémna, cá dà votu de neincredere ministeriului actuale si'i dice se se duca p'ací incolo. Dupa Somsich au luat cuventulu si altii, intre cari unu kossuthianu, unu tiszaianu Rohonczy, cari au vorbitu despre mari abusuri si nelegiuri, apoi 3 ministrii, Tisza, Szapáry, Ordody. Resultatulu se scie inainte, cá-ci ministeriulu totu are majoritate, de si opozitiunile s'au unitu ad hoc.

Din Dalmati'a si Hertiegovin'a.

De cinci dile incóce ne mai venira puçine sciri positive, pe calea Vienei. Din acelea aflamu, cá trupele câte au apucatu a se concentra in regiunile revoltate sunt pàna acum 25 de bataliöne, la care s'au alaturatu câteva baterii de munti (tunuri usióre, de care se potu incarca si pe cai). Mai departe se dice cá adi mane éra si va fi consiliu comunu de ministrii austro-unguresci la Vien'a cu scopu cá se decida convocarea delegatiuniloru, care au se votodie câteva milióne pentru nou'a expeditiune belica, la care ministrulu de resboiu nici pe departe nu se póte ajunge cu economiile pe care s'au incercatu se faca successive in budgetulu armatei. De aci incolo diariile din Vien'a indópa pe publicu cu diverse sciri cornurate, precum de ex. cá pe fortaréti'a Dragali ocupata in tómn'a tre-

cuta de crivosciani, s'au arboratu stindartulu tricoloru serbescu albastru-rosiu-albu, cá mitropolitulu Serbiei celu destituitu in Decembre in urm'a reclamatiuniloru unguresci, lucra cu bani muscalesci la formarea de trupe voluntarie spre a merge in ajutorulu Serbiloru din Bosni'a, Hertiegovin'a si Dalmati'a, unde mergu si alti capitani de voluntari cunoscuti din anii 1875—8, in fine cá principele Nicolae din Muntenegru ar fi trimisu pe soci'a sa si pe prunci in Itali'a, cá si in predilele unui resboiu regulatu. Atàta inca este positivu, cá lumea européna se simte si considera din nou, cá fiindu in ajunulu altui resboiu orientale mai cruntu si decâtu celu din 1877. Scurtu, pacea sperata fu iute demintita cu atàtu mai virtosu, cá si cestiunea egipténa au alarmatu fórte multu pe europeni.

Romania.

In dilele serbatoriloru s'au intemplat prepuçine lucruri ce aru meritá se fia inregistrate pentru publiculu de dincóce; solemnitati, ceremonii, visite oficióse si neoficióse. Totu ce a lasatu urme in memori'a publicului este ordinulu de di alu regelui càtra armata si semnificativele discursuri de felicitare, alu mitropolitului primatu si alu ministrului de interne C. A. Rosetti, pe care le reproducemu acilea:

„Cuvintele de felicitare adresate Maiest. Sale Regelui, in numele clerului de càtra P. S. S. Mitropolitulu primatu cu ocaziunea anului nou:

Sire,

Clerulu bisericei romane din Regatulu Romaniei binecuvéntédia succesele cu cari ati condusu Romania'a dela pasirea Maiest. Vóstre pe pamentulu romanescu, si este mandru de bunele reusite, obtínute prin viteji'a si prudenti'a Maiest. Vóstre in cele mai grele impregiurari, care vitejia si prudentia au facutu, cá Romania'a se devina Regatu, si prin urmare se intre in concertulu poteriloru europene; mandru de zelulu si marea dragoste cu care luati parte la tóte actele insemnate religióse, vine, prin organulu meu, cu ocaziunea anului nou in care amu intratu, a depune inaintea Maiestatiei Vóstre caldurósele si sincerele sale felicitari si asigurari de iubire si devotamentu, orandu Maiest. Vóstre si M. S. Reginei ani multi fericiti si pacínici pe tronulu Romaniei.

Se trairi Maiest. Vóstra!

Traiésca Mai. Sa Regin'a!

Traiésca August'a Vóstra Dinastia!

Traiésca Regatulu Romaniei!

Dupa aceea, dnulu ministru de interne C. A. Rosetti a pronuntiatu in numele gubernului, cuvintele la care

M. S. Regele a respunsu:

Sunt adencu misicatu de caldurósele orari ce Ni se exprima Reginei si Mie. Ve multiamescu din tóta anim'a, orandu ani multi fericiti. Potemu privi cu mandria si recunoscintia vechiulu anu, in care Romania'a s'a ridicatu la inaltimea la care a avutu dreptulu a ajunge dupa lupte grele si mari sacrificii. Se dea Dnedieu cá si noulu anu se fia fericitu si bogatu in progresse insemnate si mai alesu in lucrari roditorie, pentru intarirea scumpei nóstre patrie.

Din afara.

In Germani'a. Berlin. La optu dile dupa manifestulu imperatului Wilhelm parlamentulu Germaniei dete unu votu din cele mai grave in viéti'a poporaloru. Lectorii cunoşcu coprinsulu asia numiteloru legi din Maiu 1872 prin care biserica romano-catholica din Germani'a si in specialu cea din Prussi'a fusese injugata la carulu de triumfu alu potestatiei seculare, episcopii si preotimea degradati la conditiune de functionari ai statului, de capitani si sergenti. Mai reflectamu cá partid'a catholica la alegerile din tómn'a trecuta castigase la 100 de locuri in parlamentu, adeca o minoritate fórte respectabile. Bismark se incercase in tóte modurile se momésca pe acésta partida cu promisiuni verdi si uscate in partea sa, lucrandu atàtu acasa càtu si in Rom'a; dara capii catholiciloru tractara pe sub mana cu connationalii loru de alte confessiuni, dintre cari convinsera pe fórte multi, cá subjugarea catholicismului insémna subjugarea toturoru confessiuniloru religióse, umilirea religiunei in sensulu strictu si tirania asupra consciintiloru. Asia se intemplá, cá dupa o desbatere infocata de doue dile si dupa multe intrige demascate, propunerea facuta de Windhorst cá pri-

mulu oratoru alu catholiciloru, cá legile din Maiu se se desfiintie, fu adoptata de càtra parlamentu cu majoritate stralucita de 233 contra 115 voturi, adeca poti dice cu majoritate de 2/3.

Frumosu triumfu acesta alu libertatiei religióse si eclesiastice, si totuodata unu documentu pentru sentimente de tolerantia din partea protestantiloru. Prea bine; cine ar crede inse, cá acelu votu alu parlamentului germanu nicidecum nu place in Budapest'a! Caus'a inse este sciuta. Votulu din Berlinu este adeverata fapta a providentiei mai virtosu pentru bisericele romanesci, adeca daca'lu voru pricepe si daca nu se va mai aflá nimeni, spre ex. din Sibiu si din Brasiovu, cá se mérga la B.-Pest'a, se céra domni in capulu lor, cá se'i puna la regula in biserica.

Correspondentie particulare ale „Observatoriului“.

Alb'a Juli'a, 11 Dec. 1881.

(Urmare si fine.)

Daca, considerandu aceste impregiurari ai fi disu, cá s'au facutu absentari, ti s'ar iertá, dara se afirmi in publicu, cá scóla nóstra parochiale gr.-cath. inca sta desiertata de invetiacei, cá in vacanti'a cea mare, acesta este unu neadeveru nerusinat, care te acusa si te condamná.

Eu cá parochu, protopopu si inspectoru, in conformitate cu chiamarea mea, visitandu scól'a, n'amu aflatu-o niciodata desiertata de invetiacei, ci totudeauna, cu ei, numerosi.

La punctulu alu treilea dice dn. M. M. cá parentele capelanu a spus in biserica, cá poporeni se-si dea pruncii la scóla, dara ei nu audu admonitiunea, cá nu sunt faci'a, urmandu esemplulu inteligentiloru nostrii, cari asemenea nu-si iau ostenéla a cercetá biserica, si se-si dea pruncii la scól'a nóstra.

Da! acésta s'a spus mai de multe ori nu numai in biserica, ci si prin casele parintiloru, indatorati a-si tramite pruncii la scóla, amblandu docentele cu unu parochianu pe la densii, si asia au potutu se audia toti admonitiunile, si cei din biserica si cei de pre acasa, cari nu ambla la biserica, precum ar voi M. M. dara poporulu nostru de aici, spre necasulu lui M. M., este bunu, moralu, religiosu si bisericosu.

In asta privintia 'mi face deplina mangaiere: consciéti'a si esperienti'a, ba si marturisirea unui mare demnitaru de aici, care in convorbirea nóstra despre spiritulu ateisticu alu tempului modernu, imi dise: „Dvóstre ve poteti bucurá, cá Romanii preste totu, si in parte cei din Alb'a-Juli'a, in comparare cu cei de alte confessiuni, in ceea ce privesce religiositatea, sunt superiori; numai bagati bine de sama, se nu se virésca intre ei lupi sfasietori de turm'a lui Isusu Christosu.“

In inteligenti, inca lovesce M. M. cu mare nedreptate, cá-ci densii, pre càtu le concede positiunea de advocati si judecatori, amblá la biserica, cununiile, botezurile si inmortarile le facu la noi, trimitu jertfe si luminari la s. biserica; candu si unde li se ceru contribui. in interesu bisericescu ori scolasticu, stau in prima linia ajutorandu.

Si am cuventu a crede, cá brav'a nóstra inteligentia, si la edificulu scolasticu comunu pentru ambele parochii, ce se va ridica mai curendu sau mai tardiu, cá-ci acesta este propusulu Escelentiei Sale Domnului Mitropolitu, carele si pàna acum, cu marimósele binefaceri, ni-a ajutorat si ni-a spriginitu intru sustinerea scólei si a docentiloru — va concure cu posibilele fortie materiali si spirituali.

Am avutu si am si astadi ocaziuni a vedé prunci de ai inteligentiloru, la scól'a nóstra.

Asia dara M. M. arunca cu tina, si in brav'a nóstre inteligentia; ea inse ii va scí intempiná nedreptele si nemeritatele atacuri!

Apoi cá capelanulu-docente, nu ar' potea servi la doi domni, sciu, cá se dice numai din partea satelitiloru dlui M. M., nu inse din partea ómeniloru voitori de bine, si este numai pretestu de agitare in poporu. Oficiulu de capelanu si docente, nu se impedece unulu pre altulu; in domineci si serbatori pre tempulu liturgiei nu se tine scóla, inmortarile se facu dupa 4 óresér'a, si candu se intempla functiuni in órele de scóla, atunci sunt eu de faci'a.

In fine, cá invetiacei si studentii gr.-cath. din scótele altoru confessiuni, pribegiescu cá oile fàra de pastoriu si nu afla cine se-i invetie religiunea in limb'a lor, acésta éra si este unu neadeveru vediutu, pipaitu si prinsu cu man'a.

Studentii nostrii din gimnasiulu rom.-cat. — cá-ci altulu nu este — sunt bine disciplinati, amblandu la biserica si invetiandu religiunea r.-c. cu multa diligentia si multu progresu, apoi in serbatorile nóstre, cerunda-se se facultédia, atàtu liceistii càtu si gimnasistii, a veni la biserica nóstra.

Daca a-ti vrutu a separá propunerea religiunei nóstre, de cea rom.-catholica, de ce nu ati amblatu in asta cauza atunci, candu au exoperatu-o Clusienii si Sibienii nostrii?

Eu dupa venirea mea aici, am intrebatu de mi s'ar permite se propunu studentiloru nostrii religiunea in limb'a romana? Facultanduse a amblá in domineci si serbatori la biserica nóstra? Respunsulu a fostu: Nu e de folosu. Au dóra vreti a vedé studentii gr.-c. in órele religiunei, in domineci si serbatori, preamblandu-se pre stradele Belgradului, sine luce sine cruce, fàra biserica, fàra religiune, cum facu cei de alte confessiuni? si cu acestea m'am retrasu.

Vedi dle M. M. cá ar fi cine se propuna religiunea in limb'a romana.

In anulu 1876 amu deschisu scóla pentru cantari

bisericesci, scolarilor de repetiție și studenților, fără desclînire de confesiune, au și frecventat cîteva timp; s'a desființat apoi din cauză că s'au schimbat cantareții.

În 1880 s'a făcut proiectul pentru înființarea unei societăți de lectură, de cântări și declamări din partea studenților români; s'au ținut cîteva ședințe, s'a compus o comisiune, pentru elaborarea statutelor, dară studenții s'au retras de frică persecuțiilor.

În Septembrie a. c. ne-am determinat — și dispus — a redeschide școala de cântări bisericesci, pentru studenții români din Alb'a-Jul'i și pentru adulții poporului, căci pruncii le învia în școala regulată; și dacă încă nu s'a deschis, cauza este lipsa de local, căci cei ce au mancat banii bisericesci — pre cari fiindu unii morți și fizice, apoi „de mortui aut bene aut nihil“, nu îi numesc — nu s'au îngrijit a redă în parohia unu edificiu comod, pentru asemenea scopuri; speru înse că cît mai cînd se va deschide în școala noastră din Lipoveni.

Tote acestea și altele, cum le va combate autorul corespondenței M. M. din Alb'a-Jul'i, de alta parte cum își va comproba fauririle și scorniturile sale? „Vedremo“.*) Altramente: „Hic niger est, hunc tu Romane caveto.“

Gregoriu Elechesiu,
parochu-protopopu.

— Fagarasiu, în 8 Ianuarie 1882. Multa stimată domnule Redactor! Toti p. t. abonati ai pretiutului diariu „Observatoriul“ candu voru fi cetiti în Nr. 102 din 31 Decembrie 1881 estrasulu din corespondența dela Fagarasiu de dato 23 Decembrie 1881 siguru că a trebuit se esclame: „Dămine! cum potu celi competenți a mai suferi pre unu omu intinatu cu atâtea pecate, că se mai functionedie că siefu alu unui cercu politicu, respective că pretoru (subprefectu, șol-gabiro)?! Si intru adevuru! căci nu tôte, ci numai o singura crima dovedita din câte sunt insirate în respectivulu estrasu, ar' fi prea de ajunsu, a rupe grumadii la orice amplotiatu. Dar' insusi faptul, că pretorele Georgiu Popu Grideanulu functionedie si astadi că pretoru, e documentulu celu mai eclatantu, că crimele atribuite lui, sunt până de presente numai aretate, dar' nedovedite pre calea sa; și că on publicu cetitoriu alu „Observatoriului“ se-si formedie una idea chiara despre afacerea pretorelui Grideanulu si a notariului suspendatu Josifu Stoica, eu că membru alu congregatiunei municipale a comitatului Fagarasiu, si că unulu care amu cunoscintia despre adevărata stare a lucrului până la responsabilitate, cu permissiunea multu stimatu dvăstre, voiescu a dă în cîteva cuvinte următoarele informatiuni:

D. Josifu Stoica a servitu mai multi ani că notariu cercuale sub pretorele actuale alu cercului Siarcăi'a d. Georgiu Popu Grideanulu, fără că se-i fi plesnitu vreo data prin minte a redică acuze contra siefului seu.

Dar' în anul trecut din mai multe cauze, dlu Josifu Stoica a fostu suspendatu din postul seu, si ne voindu densulu a fi trasu în cercetare disciplinaria de celu care l'a suspendatu, adăca de pretorele Grideanulu, a cerutu în mai multe renduri delegatiune; dar' cu acēsta cerere a fostu respinsu, căci conformu legēi, pre unu notariu, pretorele respectivu are alu trage în cercetare disciplinaria. Ne voindu înse St. cu nici unu pretiu, că G. se interprinda cercetarea contra lui, a aflatu de bine a trantă o acuză contra celui ce l'a suspendatu, la înaltulu ministeriu reg. ung. de interne, în care numai crimă tetunariei și a uciderii nu i a atribuit-o, cugetandu intru înimă sa, că ministrulu fără de a observă: „audiatur et altera pars“, numai pre crime nedovedite va ordină la momentu suspendarea lui G. si darea lui pre mană tribunalului, si asia va scapă de a fi trasu în cercetare de acela, de care pre semne are mare tremă. Dară ministrulu a transpusu acuză din cestiune la comisiunea administrativa cu provocarea, că se eruedie, dacă e adevărata sau faurita numai pe temeiuri luate din ventu, si intrunindu-se numit'a comisiune în ședința din 7 Novembre 1881 ținuta sub presiulul vice-comitelui, a decisu, că pe St. se-lu traga în cercetare dn. Herszeny pretorele cercului Fagarasiu, era doi membrii din comisiune, anume dn. advoc. J. Romanu si dnulu notariu publicu Zágony se eruedie în cātu e fundata acuză contra pretorelui G. În acēsta ședință membrii comisiunei administrative s'au grabitu cu urdă în Turdă si cu casulu în Fagarasiu, căci la nici-unulu nu i-a venitu în minte § 3 alu art. de lege VII ex 1876, care prescrie, „că contra ori-carui amplotiatu politicu are se duca cercetarea v.-comitele sau substitutul lui“, prin urmare si contra lui G. Nerespectarea acestui §. a adusu cu sine, că conclusulu din 7 Novembre în ședința din 12 Dec. 1881 ținuta sub presiulul Ill. sale dnului comite supremu — care are totu §-lu în degete — se se nulifice că contrariu legēi, si se se aduca altulu, conformu ei, adeca: că v.-comitele se cercetedie causă lui G., era St. totu de acela, de care a voit se scape, se fia trasu la răspundere pentru faptele sale. Prin acestu conclusu apoi firesce că s'a nimicitu si muncă comisiunei investigatiōrie compusa din domni Romanu si Zágony, înaintea carora martorii produsu de St. au doveditu că si mai cîte crime comise de pretorele G. Ce doveditu? Au dōra 2 membrii ai comisiunei administr. formedia înaintea dlui coresp. din Fagarasiu instanti'a I, II si a III-a pe terenulu judetiale? Dară posito, că în pōrsōne dloru Romanu si Zágony sunt concentrate tōte aceste 3 fururi, au dōra din investigatiunea densiloru, dacă se constată cu argumente mai pe susu de tōta indoiel'a numai un'a din crimele cu care e aretat G., comitele supremu care-lu suspinsese odată pe 2 luni numai pentru-că la scontrare

*) Numai nu în colōnele acestea, unde acēsta polemica este închisa cu ceea ce vediura lectorii în acēsta replica.

Not'a Red.

se prezentase cu 1/2 ora mai tardi, acuma, în urmă unei crime dovedite, nu l'ar fi expeditu la momentu pe urmele nefericitulu pretoru Toth din comitatulu Aradului? Se fi asteptatu respectivulu corespondente până se dechiară pretorele G. vinovatu, celu pușinu prin o sententia judecătōrescă, apoi se-i strige în publicu „hotiule“; căci eu încă declaru, că numai un'a din crimele ce se dice că le-ar fi comis se se dovedesca, atunci voi fi celu dintai, care îi voi strigă „pereat“, dară până atunci se mai gustamu pușinu din dos'a patientiei.

Se mai dice în estrasulu mentionatu, că St. a aretat si pe vice-comitele la ministeriu. Eu de acēsta nu me miru, căci densulu acuma în desperatiunea sa ar aretă pe ori-cine cu cîte ceva, numai se scia cu certitudine, că cercetarea disciplinaria ce-i zace asupr'a capului seu, are se o întreprinda altulu, si nu pretorele G., de care dupa cum am amintitu, ar fugi cātu ar poté.

Închiau si eu cu cuvintele din respectivulu estrasu alu corespondenței dela Fagarasiu, că „St. a intratu odată în dantiu, este tréb'a densului, că dacă nu vrea se cadia elu în cursa cu pōrsōn'a sa, se lupte până în fine“, mai adaogandu, că dacă nu va poté documentă cele aretate de densulu contra pretorelui G., se va tredî în o buna demanētia cu unu procesu pentru vatemare de onōre si calumnia, de nici consiliariulu seu intimu, p. t. dn. S. Rosner, ori-cātu se va sufucă, cu anevoia credu că-lu va poté scapă de asprimea legēi.

Unu membru alu congregatiunei municipale.

Sciri diverse.

† (Necrologu) Ladislau Vasiliu Tamasiu, capitanu supremu în districtulu Fagarasiului, pensionatu cu locuintă în Stragia; dupa unu morbu scurtu abia de vreo cîteva zile (aprinde de plumă) inpartasitu cu S. Sacramente, în 7 ale cur. si-au terminatu vietă în etate de ani 62. Servitiulu funebrelu sau ținutu la locuinta dînsului în 9 Ianuarie a. c. dupa care remăsiile pamentesci s'au transpusu spre eternulu repausu în cimiteriulu bis. gr.-cath. din Stragia, lasandu în doliu adēcu pre dulcele seu frate Nicolau Tamasiu parochulu Grindului si pre uniculu se fiu Vasiliu Tamasiu concipistu la directiunea finantiale în Sibiu, si pre toti celalți consangeni si cunoscuti.

Stragia, 11 Ianuarie 1882.

Fia-i tierin'a usiōra!*)

Joanu Stanciu,
parochu gr.-cath.

Bibliografia.

Avisu de abonamentu pe anul 1882 la:

— „Amiculu Familiei“. Diurnalu socialu, beletristicu si literariu. Va esă la 1/13 si 15/27-a di a fiacarei lune. Va publică articlii sociali, poesii, novele, romanuri, suveniru de caletoria s. a. Va tractă cestiuni literare si scientifice, cu reflexiune fiindu la cerentiele vietiei practice; si în cātu astadi nu dispunemu de unu diurnalu economicu si igienicu. „Amiculu Familiei“ se va nisui a suplini si acēsta lipsa, publicandu în fiacare numeru articlii de economia si higiena scrisi de economi si medici cu multa praxa. Va petrece cu atētiune vietă sociala a romaniloru de pretotindeni, precum

**) Acesta este necrologulu lui L. V. Tamasiu; repausatul înse ar merita o schitiă biografica, dacă nu din alta cauza, celu pușinu pentru că generatiunile moderne se cunōscă, ce se cerea până în a. 1848 dela unu juristu romanu, pentru-că se fia primitu numai că simplu practicantu fără nici-o plată, fără nici-o diurna, la vreunu oficiu alu statului sau la vreunu municipiu, era dupa 1849 prin ce purgatoriu trebuia se trēca, pēntrucă se fia bine vediutu, sau încă suferitu de austriaci, în fine ce s'a cerutu dela 1867 încōce, pēntrucă se fia consideratu de „bunu patriotu“, până ce se dedea ocaziune de a chicana si a cauta nodu în papura. Red.

si a celorlalte poporatiuni din patria si strainatate. Prin umōre dulce si satira alēsa va nisui a face cîte-o ora placuta familiei strivite de grijile vietiei. Afara de aceea ve face stabila Rubrică de Corespondentia deschisa la începutulu anului 1881, în care se voru potea face întrebări si dă răspunsuri, asupr'a ori-ce cestiune de interesu. Preste totu va nisui a întinde toturorū individiloru din familia unu petrecere nobila si instructiva. Pretiulu de prenumeratiune pe anul întregu e 5 fl. v. a., pentru Romani'a si strainatate pe unu anu 14 franci — lei noi, pe unu 1/2 anu 7 franci — lei noi. Abonantii vechi voru primi gratis continuarea si finea romanului „Le'a sau Amoru si Onōre“, care se va estinde încă pe cîteva cōle tipariu.

— „Preotulu Romanu“. Diurnalu bisericescu, scolaristicu si literariu. Va esă în fasciculi lunari, si va publică: a) articlii din sferă toturorū scientielorū teologice, — tractate dogmatice, istorice, juridice, morali, pastorali etc.; b) articlii din sferă educatiunei si instructiunei religiōse-morali, — tractate pedagogice, didactice si catechetice etc.; c) schitiă din vietă celoru mai celebri barbati ai bisericelor romane si cunoscintie biografice despre santii parinti ai bisericei resaritene; d) predica, omilii, catechese si parenese, pe domineci, serbatori si la diverse ocaziuni, — mai de parte predice generali despre virtuti si vitiuri, precum si predice întocmite pe cele patru anotimpuri; e) istoriōre, poesii si proverbie morali, precum si ori-ce cuvinte întiepte si amenunte aplicabili la elaborate religiōse-morali; f) studii archeologice si documente istorice din trecutulu bisericelor romane; g) legi si dispusetiuni privitōre la bisericile si școlele romane confessionali; h) Revista bisericēscă, scolastica si literaria. — Pretiulu de prenumeratiune pe anul întregu e 4 fl. v. a., pentru Romani'a si strainatate 10 franci — lei noi.

Abonantii vechi, cari au platitu întregu pretiulu de abonamentu pe acestu anu, voru primi diurnalulu pe anul întregu pentru 2 fl. (5 franci — lei noi), că desdaunare pentru sem. II an. 1881 candu n'a aparutu diurnalulu.

— „Cartile Sateanului Romanu“. Va esă în fiacare luna cîte o carte, barem de o cōla, si va publică: a) Descrierea vietiei (biografiă) a cîte unui barbatu mai vrednicu de amentirea si recunoscintă poporului romanu; b) Cunoscintia din economia, industria, medicina, juridica s. a.; c) Poesii vechi si nōue, — mai cu sēma de acelea, cari atingu mai de aprōpe pe poporulu nostru si impregiurările, în cari a traitu si trăiesce; d) Novele poporale, istoriōre, fabule, anecdote, proverbie si cuvinte întiepte, de invetiatura si petrecere; e) Risete si zimbete; f) Diverse sciri din lumea mare. — Pretiulu de prenumeratiune pe unu anu întregu e numai 1 fl. v. a. (3 franci — lei noi).

== Melbourne 1881. — Premiu I. Medalia de argintu. ==

Aparate de musica.

Aceste aparate canta 4—200 piese cu sēu fără espressiune, mandoline, dobe, campane, castagnete, voci ceresci, jocu de harfe etc.

Dose de musica

cantandu 2 până la 16 piese; mai departe necessar, port-sugare, case elvetiane, albumuri de fotografii, necesare de scrisu, scutule pentru manși, apasatoru pentru scrisori, vase pentru flori, etuis de sugarete, tabathiere, mese de lucratu, sticle, sticle pentru bere, port-monaiuri, scaune etc., tōte cu musica. Tōte acestea cu musica. Totu-deauna celu mai nou si de calitate superiōra, recomanda

(22) 4—4 J. H. Heller, in Bern (Elveti'a).

Numai pentru comande directe se garantēdia originalitate. List'a pretiurilor se tramite franco.

De la Novembre până la 30 Aprilie voru ajunge 100 de aparate din cele mai frumoase, în valoare de 20.000 franci ca premii la împărțire între cumpărătorii de aparate de musica.

Vien'a.

Auditi, vedeti si ve mirati!

Vien'a.

Curatela masei de concursu a fabriciei anglo-britanice de argintu bancrotate, vinde tōte marfile în pretiuri multu mai scadiute de cātu au fostu pretiuite, pe langa trimiteria sau receperea prin posta a valorii de 7 fl. 50 cr. pentru care se dă cîte unu servitiu de masa fōrte solidu din argintu anglo-britanicu prea finu, care înainte costase 35 fl., si fiacare cumparatoriu primesce garantia în scrisu, că obiectele au se remana albe 10 ani.

- 6 cutite de masa cu lamina de otielu.
- 6 furculiti de argintu anglo-britanicu curatu dintru o bucata.
- 6 linguri massive de mancatu din argintu anglo-britanicu.
- 6 linguri fine de cafea totu de argintu anglo-britanicu.
- 1 lingura massiva de argintu anglo-britanicu de scosu supă (gavanu de supă).
- 1 lingura massiva de argintu anglo-britanicu pentru lapte.
- 6 pitioare frumōse de argintu anglo-britanicu pentru cutite.
- 6 tave angl. pentru dessertu.
- 1 cuteia frumosa de piperiu sau de zacharu.
- 1 tassa fina de prezentatu.
- 6 pacharu pentru oua.
- 6 linguri fine de argintu anglo-britanicu pentru oua.
- 4 tave prea frumōse de zacharu.
- 1 sita prea fina pentru cēiu (thee).
- 2 candelabre de masa în salonu.

64 piese.

Spre a documenta că anuntiulu meu

➡ Nu este vreo charlatania ➡

me obligu prin acēsta în publicu, că dacă marf'a nu convēne, am se o iau înapoi fără nici-o dificultate. Deci ori-care vrea se aiba pe banii sei marfa buna, era nu lapedatura, se se adressedie pre cātu timpu mai este din acea marfa, la

J. H. Rabinovicz in Vien'a,

Depositoriu generale alu fabriciei anglo-britanice de argintu II Schiffamtsgasse 20 a.

Editoru si redactoru responsabile: G. Baritiu.

Tipariulu lui W. Krafft.